

Sukilimo prieš caro valdžią aidai Bartninkų miestelyje

ISTORIJS ĮSPAUDA

Carinė Rusijos imperija 1905 m. pralaimėjo karą Japonijai. Kaimynės iš rytų imperinėms ambicijoms buvo suduotas nemenkas smūgis. Netrukus imperijos viduje pradėjo bruzdėti žmonės. Protestai, prasidėję Sankt Peterburge, išplito po Rusijos pavergtų tautų žemes.

Lietuvos miestuose ir miesteliuose buvo draskomi caro portretai, deginami rusiški raštai ir dokumentai. Miestelių aikštėse masiškai kabino atsišaukimus. Lietuviai ragino vieni kitus sukilti ir išvaryti rusus iš šalies.

Vienas iš tokių bruzdėjimų prieš valdžią įvyko Vilkaviškio rajone, Bartninkų miestelyje.

Sukilimas prasidėjo visoje Suvalkijoje ir smarkiai augo. Miestuose ir kaimuose vyko mitingai, žmonės vieni kitiems pasakojo apie žiaurų rusų elgesį. Susirinkimų metu sukilėliai ragino neleisti vaikų į rusiškas mokyklas, reikalavo, kad Lietuvoje nebūtų draudžiama gimtoji kalba. Buvo siekiama autonomijos ir savarankiškumo.

Laikraščio „Lietuvos žinios“ 1931 m. numeryje radau J. Almonaičio publikuotus prisiminimus. Tų sukilimo įvykių liudinininkas rašė: „Atsimenu, kaip buvo Bartninkų miestelyje viršaičio (vaito) rinkimai. Sukilė-

▲ Bartninkų bažnyčios griuvėsiai 1944 m.

Maironio lietuvių literatūros muziejaus archyvo nuotr.

liai Pockis, Bernotas, Jankeliūnas ir Lašaitis ragino žmones nerinkti (prorusiško) senojo viršaičio. Norėta išsirinkti tokį, kuris dirbtų lietuvių tautai.

Į susirinkimo vietą atvažiavo Vilkaviškio apskrities viršininkas. Apsidairė, apžiūrėjo ir greitai išvažiavo atgal. Zemskiai (žandarai) visą laiką slėpėsi. Galų gale įsirdrasino ir atėjo. Sukilėliai juos pastebėjo ir sučiupo. Rusai buvo nuginkluoti ir nudras-

kyti nuo pečių antpečiai. Vienas sugebėjo pasprukti ir greitai nubėgo į Vilkaviškį skystis.

Bartninkuose sukilėliai pradėjo tvarkyti raštines raštus. Naikino viską, kas buvo rusiška. Nukabino nuo sienos caro paveikslą. Metė jį ir pagaliu pradėjo draskyti. Senasis viršaitis Kižlaitis labai užjautė rusus. Sukilėliai jį sugriebė, apstumdė ir privertė savo kojomis mindyti caro portretą.

Visur prie sienų buvo kalami lapeliai. Buvo raginama tuoj pat išvaryti rusus iš Lietuvos. Visos rusiškos iškabos ir stendai buvo sudaužyti.

Tačiau greitai iš Vilkaviškio į sukilimo vietą atėjo rusų dragūnai. Visi dalyvavę sukilime ir įtariamieji buvo suimti. Suėmė ir Lašaitį. Jį perdavė vienam zemskui varyti į Vilkaviškio kalėjimą. Tačiau lietuvis buvo nepėsčias. Kelyje iš zemskio atėmė brauninę. Patį rusų žandarą nudėjo vietoje. Po to pabėgo ir pasislėpė.

Kitus sukilėlius rusai suėmė ir išvarė į Sibirą. Rusų dragūnai apsigyveno kaimuose. Jų užduotis buvo išgauti visus likusius ir sunaikinti pasipriešinimo židinius.

Už sukeltus neramumus Bartninkų miesteliui ir jo apylinkėms rusai uždėjo trijų tūkstančių litų pabaudą. Daug nekaltų vietinių buvo uždaryti kalėjimuose. Daugybė žmonių buvo išvaryti iš proto. Kitus sumušė su nagaikomis ir paliko mirti.

Nuo 1905 m. sukilimo prabėgo jau daugybė laiko. Tačiau Bartninkų miestelio gyventojai dar ir šiandien tuos metus tebemini.

Netrukus spontaniškas sukilimas buvo numalšintas. Patirtas rusų žiaurumas lietuvius skatino svajoti apie liuosybę (laisvę). Kokia ta laisvė turi būti, žmonės dar nelabai įsivaizdavo, bet kilnus siekis ir sukilimo aidai ilgai išliko vietinių gyventojų atmintyje.